

ju.remissvar@regeringskansliet.se
ju.L4@regeringskansliet.se

Remiss om Polisiär beredskap i fred, kris och krig, SOU 2025:57

Er beteckning: Ju2025/01154

Sammanfattning

Länsstyrelsen i Kalmar ställer sig positiv till utredningen (dir. 2023:143) och dess syfte att stärka samt tydliggöra Polismyndighetens och Säkerhetspolisens roller i samhället, inom beredskapssystemet och i totalförsvaret. Ett klargörande av rollerna och en revidering av befintliga ramverk är viktiga förutsättningar för en väl fungerande samverkan mellan myndigheter och andra aktörer är en viktig del för att möta ett förändrat säkerhetsläge.

Allmänna synpunkter

Civil status

Länsstyrelsen instämmer i utredningens förslag om att polisers folkrättsliga ställning i krig ska vara civil. Polisers uppgifter i höjd beredskap och krig är av civil art och styrs bland annat i Lagen (2006:546) om utrymning och inkvartering med mera under höjd beredskap vilket förutsätter att poliser har civil folkrättslig status. Mot bakgrund av folkrättens distinktionsprincip är nuvarande lösning problematisk då polisens kombattantstatus riskerar att försätta civila för en stor risk i de fall att polisen bistår under exempelvis en utrymning och inkvartering.

Kungörelse (1958:262) om polisens ställning i krig

Länsstyrelsen instämmer i förslaget att kungörelse (1958:262) om tillämpning av lagen (1943:881) om polisens ställning i krig ska upphöra att gälla. Länsstyrelsens mandat att meddela föreskrifter till ledning för Polismyndighetens verksamhet i länet (9 § i sagda

kungörelse) är inte längre ändamålsenligt då länsstyrelsen inte längre är högsta polismyndighet i länet och enligt den föreslagna lagen inte längre ska ansvara för operativ ledning av gränskontrollverksamheterna.

Skyddsvakters ställning

Utredningen konstaterar att skyddsvakters folkrättsliga ställning behöver utredas men att denna uppgift inte ingått i utredningens uppdrag. Skyddsvakter, såväl civila som militära, är idag kombattanter enligt totalförsvarets folkrättsförordning (1990:12). Med hänsyn till distinktionsprincipen anser länsstyrelsen att detta är problematiskt på samma sätt som att polisens kombattantstatus har ansetts vara problematisk. Frågan bör utredas vidare.

Gränsövervakningen i krig

Länsstyrelsen instämmer i förslaget att upphäva lagen (1979:1088) om gränsövervakningen i krig med mera och tillhörande förordning. Länsstyrelsen instämmer även i förslaget om vilka myndigheter som ska vara ansvariga enligt förslaget till lag om stärkt samverkan i gränskontrollverksamheter vid höjd beredskap. Övrig samverkan mellan gränsövervakningsansvariga myndigheter och länsstyrelserna får dock inte uteslutas bara för att den föreslagna lagen träder i kraft. Länsstyrelsen noterar att så inte är fallet.

Länsstyrelsen anser att de samverkande myndigheterna bör samråda inte bara med civilområdeskanslierna utan också med länsstyrelserna eftersom dessa besitter god lokalkännedom och driver samverkan i etablerade nätverk i länet.

Uppföljningsansvar för skyddsobjekt

I den aktuella regleringen framgår att det saknas en angiven uppföljningsmyndighet för skyddsobjekt vilket utgör en brist. I dag finns ett stort antal skyddsobjekt där förutsättningarna för det ursprungliga beslutet kan ha förändrats utan att detta uppmärksammas. Avsaknaden av uppföljning medför att brister riskerar att förbli oupptäckta, exempelvis undermålig skyltning, ändrade ägar- eller nyttjanderättsförhållanden samt ombyggnationer som förändrar objektets gränser eller utformning i strid med skyddsobjektsbeslutet. Länsstyrelsen bedömer att länsstyrelsen som statlig myndighet med regional insyn är en lämplig myndighet för detta uppdrag och att en rimlig

uppföljningsfrekvens är vart femte år. Frågan bör dock utredas vidare i sin helhet.

Underrättelse till Polismyndigheten om skyddsobjektsbeslut

För skyddsobjektsbeslut regleras länsstyrelsens underrättelseskyldighet i 5 § Skyddsförordning (2010:523):

5 § 1 Den myndighet som beslutat om ett skyddsobjekt ska vid behov underrätta berörda statliga och kommunala myndigheter om beslutet.

5 § 2 Länsstyrelsen ska underrätta Försvarsmakten om de beslut enligt 7 § andra eller tredje stycket skyddslagen (2010:305) som avser skyddsobjektets utsida och lämna upplysningar om vilka uppgifter om skyddsobjektet som har legat till grund för beslutet. Förordning (2016:322).

Länsstyrelsen föreslår att det åläggs länsstyrelsen ett uttryckligt ansvar att även underrätta Polismyndigheten om alla civila skyddsobjektsbeslut i länet. Syftet är att säkerställa en likformig och effektiv samverkan mellan länsstyrelse och polis på länsnivå. Idag sker samverkan i vissa län medan den i andra är begränsad eller obefintlig vilket försvårar polisens arbete med att upprätthålla ordning och säkerhet vid dessa objekt. En god regional samverkan mellan länsstyrelse och Polismyndigheten kopplat till samhällsviktig infrastruktur leder till att polisen får bättre förutsättning för hotbedömning, planering av insatser samt hantering av farliga ämnen på och vid skyddsobjekt dit dessa insatser riktas.

Ett sådant förtydligande skulle bidra till ökad effektivitet och säkerhet i polisiär hantering av civila skyddsobjekt och säkerställa att samverkan fungerar likvärdigt i hela landet.

Förteckning över skyddsobjekt

Upprättandet av en skyddsobjektsförteckning är viktigt för att länsstyrelsen ska ha en god överblick över de civila skyddsobjekten i länet. Det förenklar också myndighetens samverkan med Polismyndigheten vad gäller arbetet med samhällsviktig verksamhet, exempelvis när det kommer till att delge Polismyndigheten om aktuella civila skyddsobjekt i länet och omständigheterna kring dem.

I 9 kap. 1 § PMFS 2017:9 (Polismyndighetens föreskrifter om skyddsvakter) anges att länsstyrelsen ska upprätta en förteckning över civila skyddsobjekt inom länet och att denna ska delges berörda myndigheter. Detta kan dock anses inkorrekt då Polismyndigheten enligt Skyddsförordning (2020:523) inte har föreskriftsrätt i denna fråga. I 15 § i nämnda förordning får Polismyndigheten, efter att ha hört Säkerhetspolisen, meddela föreskrifter om verkställigheten av skyddslagen (2010:305) i fråga om

1. utbildning och utrustning av skyddsvakter samt utformning av bevis om godkännande beträffande skyddsvakter som inte tillhör Försvarsmaktens personal, och
2. bevakningen av andra skyddsobjekt än sådana som anges i 14 § första stycket 2. Förordning (2014:1228).

För att säkerställa enhetlighet i hela riket är länsstyrelsens förslag är att Polismyndigheten ges rätten att föreskriva om vad som ska gälla för skyddsobjektsförteckningar.

Säkerhetspolisen

Länsstyrelsen ställer sig positiv till att Säkerhetspolisen ges rätten att besluta om temporära skyddsobjekt för sina alternativa ledningsplatser. Dock riskerar länsstyrelsen förlora överblicken över vilka skyddsobjekt som finns i länet om inte Säkerhetspolisen underrättar länsstyrelsen om nya beslut. Länsstyrelsen ser att det bör inrättas en underrättelseplikt för Säkerhetspolisen att gentemot länsstyrelsen informera om nya skyddsobjekt i länet i syfte att säkerställa en komplett och uppdaterad bild över civila skyddsobjekt i länet.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Allan Widman med krisberedskapshandläggare Felicia Jacobson och Oskar Feltenstedt som föredragande. I den slutliga handläggningen har också avdelningschef Ana Norlén och försvarsdirektör Erik Richardsen medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.